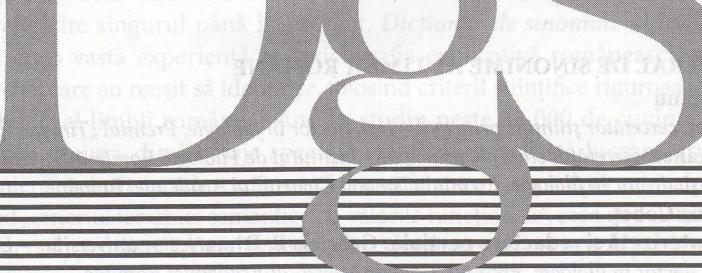

Doina Cobetă • Laura Manea

Dicționar GENERAL DE SINONIME AL LIMBII ROMÂNE

Dialectele CII și CIII și Cetatea Neamților și a Grecilor („Dialectul românesc în secolul al XVII-lea”, în Encyclopedie, 2001, p. 522).

Din acest motiv se impunea elaborarea unui dicționar de sinonime actualizat, care să aducă la datele actuale și să reflecte modificările care s-au produs atât în sinonimie din limba literară, cât și în cea din limbajul familiar sau din registrul figurat al limbajului popular, precum și în cea din limbajul profesional, specifică pasajelor aferente celor care îl vor folosi soluții căt mai variate de exprimare.

Urmând îndemnul celor doi autori, Luita GUNIVAS arcea Seche, din finisajul prefeștei guvernării și a *Dicționarului de sinonime*, de a folosi aceasta lucrare ca „un izvor de informații” și totodată „o bază mai sigură de plecare pentru elaborarea unor opere lexicografice similare” (v. *Prefata autorilor*,

a¹ interj. (adesea repet. sau prelungit) **1** (exprimă mirare, uimire, surprindere) aoleu!, ehi!, eheil, eil, hei!¹, i!¹, ol!, of!, til!, t!, vail!, ¹pop., și fam., oil!, ¹pop., eleil, ui!¹, ¹fam., phil!, ¹reg., mache!, tulai!¹, valeu! A, ai venit deja! A, iată vechiul nostru prieten! **2** (exprimă indignare, revoltă) ehei!, ol!, val! A, ce necuvântios ai fost făță de bătrân! **3** (exprimă bucurie, încântare, entuziasm, admiratie) ah!, ehei!, eil, hei!¹, i!¹, ol!, of!, til!, vail!, ¹pop., și fam., oil!, ¹pop., eleil, ¹fam., phil! A, om ca dumneata mai rar întâlnesti! A, ce bine îmi pare că ai reușit! **4** (exprimă durere, suferință, deznaidejde, măhnire, amărăciune) ah!, aoleu!, au!¹, ehi!, eil, i!¹, ol!, of!, til!, vail!, ¹pop., și fam., ileu!, ¹reg., tulai!¹, vaide!, valeu!, ¹dmv., vah! A, tare mă mai doare spatele! - Ce ai? Ești supărăt? - A! Nu mă mai întreba. **5** (exprimă regret) ah!, aoleu!, ehl!, eheil, hei!¹, ol!, of!, vail!, ¹pop., și fam., oil! A, rău îmi pare că nu am finit cont de sfaturile mamei! **6** (exprimă plăcere, mulțumire, satisfacție) e²!, ehl!, eheil!, til!, t!, vail!, ¹fam., phil!, uau! A, ce splendidă și-a reușit acuarea! A, ai fi putut să cazi dacă nu te prindeam! **7** (exprimă nemulțumire, măhnire, dezamăgire) ah!, ehl!, eheil!, eil!, poftim!, til!, uf!, ¹pop., și fam., na! A, ce mult și-a scumpit viața! **8** (exprimă reamintirea bruscă a ceva uitat) val! A, era să uit! Adu-mi mâine carteia pe care și-a imprimat-o! **a²** prep. (inv.; introduce un circ. de loc care indică direcția unei mișcări sau a unei acțiuni) v. Asupra. Către. Înspre. La!. Spre. **a comercial** s.m. (inform.) a rond, ¹fam., coadă-de-maimuță, ¹engl. at². **a posteriori** loc. adj., loc. adv. (filos.; în opoz. cu „a priori”) aposterioric. Teoriile stabilite a posteriori au fost corecte. **a priori** loc. adj., loc. adv. (filos.; la Kant și în discipolii acestuia; în opoz. cu „a posteriori”) aprioric, transcendental. Kant legitimează categoriile intelectului prin deducția a priori. **a rond** s.m. (inform.) a comercial, ¹fam., coadă-de-maimuță, ¹engl. at². A rond este denumirea pentru semnul tipografic @, utilizat mai ales în adresele de poștă electronică.

Aa

ab initio [abi'nițios] loc. adv. (muz.) da capo. Orchestra a reluat uvertura ab initio.

abá s.f. [fes.] dimie, pânură, ¹pop., suman, ¹reg., șubă, zeghe. Poartă haină fărănească de abă.

abáć s.n. **1** numărătoare, ¹nv. hambac. Abacul cu bile era folosit în trecut pentru calcule. **2** (mat., tehn.; și în forma abacă) nomogramă. Abacul este o diagramă cu ajutorul căreia se rezolvă rapid unele calcule.

abáćă s.f. (mat., tehn.) = abac.

abagér s.m. (inv. și reg.) v. Abagiu.

abagiu s.m. ¹inv. și reg. abager. Abagiiii săceau abă sau confectionau haine de abă.

abái s.n. (¹nv.) v. Cioltar. Sabracă. Valtrap.

abajur s.n. **1** oră palărie, ¹reg., taier. Lampa din sufragerie are abajur de portelan. **2** (arg.) v. Minifüstă. Minijupă.

abálđă s.f. (constr.; inv.) v. Depozit. Magazie.

abandon s.n. **1** abandonare, părăsire. **2** abandonare, cedare, renunțare, ¹fig., capitulare. Abandonul boxerului s-a produs în repriza a doua.

abandonă vb. I. **1** tr. (compl. indică ființe, așezări omenești etc.) a lăsa, a părăsi, ¹divr., a placă, ¹nv. și pop., a lepăda, a oropsi, ¹nv. și reg., a năpusti, a pustii, aurgisi, ¹nv., a periorisi, a trece, ¹fran., a dezparma. **2** a. și-a abandonat familia și a plecat în lume. **2** tr. (compl. indică domenii de activitate, acțiuni, planuri etc.) a abzice, a lăsa, a renunța. În viitorul apropiat va abandona acest plan ineficient. **3** tr. (compl. indică credințe, noțiuni, doctrine, opinii etc.) a abjura, a aboli, a se dispensa, a renega, a renunța, a repudia, ¹nv., a se scăribi, ¹fig., ¹nv. și pop., a se lepăda. Tânără și-a abandonat propria religie. **4** intr. (despre oameni) a ceda, a se opri, a renunța, ¹fig., a capitula, a dezarma. Boxerul a abandonat în repriza a doua. **II** refl. fig. (despre oameni) **1** a se confesa, a se destăinui, a se mărturisi, a se spovedi. S-a abandonat ei, spunându-i adevarul despre afacere. **2** a se încrede. S-a abandonat fetei, destăinuindu-și trecutul. **3** a se lăsa. S-a abandonat cu totul plăcerilor.

abandonare s.f. **1** abandon, părăsire. Abandonarea familiei provoacă traume copiilor.

2 abandon, cedare, renunțare, ¹fig., capitulare.

3 abjurare, abjurătie, abolire, apostazie, renegare, renunțare, repudiere, ¹fig., părăsire, ¹fig., ¹nv. și pop., lepădare. A avut de suferit în urma abandonării propriile religii.

abandonat, -ă adj. **1** (despre ființe, așezări omenești etc.) lăsat, părăsit, ¹nv. și pop., lepădat², oropsis, ¹nv. și reg., năpustit, pustiu. Copilul abandonat a fost dat în grija unchiului său. Satele abandonate încep să fie repopulate. **2** (despre o muncă începută) delăsat, lăsat, neglijat. A reluat proiectul abandonat anul trecut.

abanós s.m., adv. I s.m. **1** (bot.) Diospyros ebenum; eben. Abanosul este un arbore tropical din familia ebenaceelor. **2** eben. Are o masă din abanos. **II** adv. (modal; ¹nv.) v. Tare. Zdravăn.

abataj s.n. **1** (miner.) ¹reg., ort. Din abatajul acestei mine se extrage minereu de fier. **2** (mar.) carenaj. Abatajul este operația de inclinare a unei nave mici în vederea reparării carenei sau a curățării. **3** (anat.; arg.) v. Stomac.

abáte¹ s.m. (relig.; la catolicii) ¹nv., avă. Abatele este superiorul unei abații.

abáte² vb. III. **1** tr. (compl. indică cursul unui râu, al unui drum etc.) a deturna, a devia, a modifica, a muta, a schimba. Oamenii au abătat cursul râului pentru a proteja satul de inundații. **2** tr., refl. (compl. sau sub. indică oameni; de obicei cu determ. introduce prin prep. „de la”, „de”, care indică schimbarea direcției inițiale sau normale) a (se) depărta, a (se) îndepărta, ¹nv., a ostămpă. Un indicator greșit i-a abătat pe excursioniști de la destinație. **3** refl. (despre oameni; urmat de determ. introduce de obicei prin prep. „pe la”) a da², a se opri, a trece, a zăbovi, ¹fam., a călcă. În drum spre casă se abate pe la club. **4** refl. (despre fenomene ale naturii, calamități etc.) a veni, ¹pop., a sosi. O mare furtună s-a abătat din senin asupra orașului. **II** refl. (despre oameni; cu determ. introduce prin prep. „de la”) a se depărta, a devia, a divaga,

a se îndepărta, *înv.* a (se) scăpați, a se sfui, *fig.* a deraia, o ocoli, *fig.; inv. și pop.* a se dezbaiera. *În timpul discursului s-a abătut de la subiect.* **2 tr.** (*compl. indică oameni; cu determ. introduce prin prep. „de la”, „de”, care indică idei, gânduri etc.*) a îndepărta, *înv. și pop.* a debzate², *înv.* a apăra, a detorni. *Cu multă răbdare, a reușit să-l abată de la ideaea sinuciderii.* **3 refl.** (*despre oameni sau despre acțiuni, manifestări etc. ale lor; cu determ. introduce prin prep. „de la”, care indică legi, reguli, obligații, angajamente etc.*) a călcă, a contraveni, a încalcă, a nescocă, a transgresa, a viola, *înv.* a păși, a stropsi, *fig.; inv.* a înfrângă, a sparge, a stirbi. *Prin ceea ce face, se abate de la lege.* **4 tr.** (*despre gânduri, idei, preocupări etc.; compl. indică oameni*) a distrage, a sustrage, *înv.* a distra. *Grijile zilnice o abat de la lucrul.* **5 tr.** (*despre situații, stări, fenomene etc.; compl. indică oameni*) a deprima, a întrista. *Atmosfera apăsătoare din casă îl abate.* **6 intr.** (*constr. cu un pron. pers. în dat.; inv. și reg.; despre ființe*) v. Apuca. Cășuna. Năzări. Părea. Veni. **7 refl.** (*inv.; despre oameni*) v. Închina. Înclina. Pleca. Ploconi. Prosterna. **III (rar) 1 tr.** (*compl. indică ființe sau obiecte aflate în poziție verticală; adesea cu determ. locale introduce prin prep. „la”, „în”*) v. Arunca. Azvărli. Culca. Dărâma. Dobori. Întinde. Lungi. Prăbuși. Prăvăli. Răsturna. Trânti. Zvărli. **2 refl.** (*despre ființe, obiecte etc.; de obicei cu determ. locale*) v. Cădea. Năru. Prăbuși. Răsturna. **abătere** s.f. **1** deviație, deviere, modificare, mutare, schimbare. *Abaterea cursului râului a fost necesară pentru protejarea satului de inundații.* **2** oprire, trecere, zăbovire. A întârziat acasă din cauza abaterii pe la club. **II 1** depărtare, deviație, deviere, divagație, îndepărtare. *Abaterea vorbitorului de la subiect a nemulțumit auditoriu.* **2** culpabilitate, culpă, eroare, greșelă, păcat, vină, vinovătie, *rar* prihană, *pop.* păcătuire, *înv. și reg.* teahnă, *reg.* bai², greș, ocă, ponos, *inv.* cusur, mustrare, pacoste, săblaznă, scandal, smintă, sminteală, *fig.* alunecare, eres, erzie¹, rătăcire, *fig.; inv.* rătăceală. *Va fi pedepsit pentru abaterea sa, deoarece a încălcăt legea.* **3** incorreitudine, neregulă, *rar* dezordine. *A comis multe abateri în timpul directoratului său.* **4 (psih.)** abnormitate, anomalie, anormalitate, deviere, disfuncție, *fig.* derapaj, *fig.; rar* dezordine. *Bolnavul prezintă grave abateri de comportament.* **5 (gram., mat. etc.)** excepție. *În acest caz există o abateră de la regulă.* **abatesă** s.f. (*bis.; la catolici*) stareță, superioară. Abatesa conduce o obație.

abator s.n. **1** *înv. și reg.* măcelarie, *reg.* belitoare, tăietorie, *inv.* scaun, *turc;* *inv.* zalhana. *Animalele pentru consum sunt tăiate în abatoare.* **2 fig.** carnaj, masacru, măcel, omor, *fig.; livr.* hecatombă, *fig.; inv.* meserniță. *Confruntarea dintre cele două clanuri adverse s-a transformat într-un adevarat abator.*

abatie s.f. (*relig.; la catolici*) claustru, locaș de cult (v. *locaș¹*), locaș de închinare (v. *locaș¹*), locaș dumneze-

iesc (v. *locaș¹*), locaș sfânt (v. *locaș¹*), mănăstire, *înv.* convent, monaster. *Turiștii au vizitat abăția franciscană.*

abățător, -oare adj. (*reg.; despre oameni*)

v. Activ. Harnic. Industrios. Laborios. Muncitor. Neobosit. Neostenit. Sârguincios. Sârguitor. Silitor. Străduitor. Vrednic. Zelos.

abățut, -ă adj. **1** (*despre oameni*) afectat¹,

amărât, deprimat, descurajat, dezolat, indispuș, îndurerat, întristat, măhnit, necăjit, prostrat, supărăt, trist, *divr.* morn, *astăzi rar* zdruncinat², *înv. și pop.* obisnit, supărăcios, *pop.* rău, urgisit, *fam.* morcovit, *înv. și reg.* scărbit, supărălnic, *reg.* deșăntat, îmbosăit, imbosântă, îmbotăit, supăros, subrav, tristuit, zgulit, *înv.* dosădit, oscărbit, ponosit, pricăjit, *fig.* acru, cătrânit², cernit², fierit², îndoliat, înlácrimat, înnegurat, muiat, neguros, opărit, otrăvit², pălos, pleoștit, plouat², rănit², ulcerat, *fig.; fam.* avariat, dezumflat², rebegit, tulfit, *fig.; reg.* mosorât, negurat, *fig.; inv.* ofilit. *Abățut după vestea primătă, s-a închis în sine.* **2** (*înv.; despre cursul unui râu, al unui drum etc.*) v. Deviat. Modificat. Schimbăt.

abbevilián, -ă s.n., adj. (*geol.*) **1** s.n. chelean.

Abbevilián este subetajul mijlociu al paleoliticului inferior. **2** adj. chelean. *Straturi arheologice abbeviliene.*

abce s.n. (*rar*) v. Abecedar.

abcés s.n. (*med., med. vet.*) furuncul, *pop.* buboi, cepar¹, coptură, *reg.* furnicel, paisăc, tăta cătelei (v. *tăta*), tătană, tătanoc, tătoc, tătoi, zgaibă, *înv.* apostimă. *A făcut un abces cutanat.*

abdicá vb. I. intr. **1** (*polit.; despre monarhi*) *înv.* a se prostii², *fig.; inv.* a cobori. Regele a fost obligat să abdice. **2 fig.** (*despre oameni*) a renunțat. *A abdicat de la propriile principii de viață.*

abdicáre s.f. **1** (*polit.*) *rar* abdicăție, *înv.* prostire¹. *Abdicarea regelui a măhnit populația.* **2** fig. renunțare. *A refuzat abdicarea de la principiile proprii.*

abdicáție s.f. (*polit.; rar*) v. Abdicare.

abdomén s.n. (*anat.*) burătă, pântece, *înv. și pop.* mațe (v. *maț*), vîntre, *pop.* buric, inimă, *fam.* tobă, *reg.* babă, baldăr, bandor, bârdan, buft, burduf, burduhan, foale, pohodală, rânză, slabină, slabii (v. *slăbie²*), *înv.* zgău, *arg.* bufet. *A durut-o abdominalul după ce a măncat pere.*

abdominal, -ă adj. (*anat.*) ventral. *Are dureri puternice în zona abdominală.*

abdominocétează s.f. (*chir.*) paracenteză abdominală, puncte abdominală. *Abdominocenteza se execută în scopul evacuării unei coleții de lichid din abdomen.*

abdominoscóp s.n. (*med.*) laparoscop, peritoneoscop. *Abdominoscopul este folosit în peritoneoscopie.*

abdominoscopie s.f. (*med.*) celioscopie, laparoscopie, peritoneoscopie, ventroscopie.

Prin abdominoscopie se examinează interiorul cavitații abdominale cu ajutorul laparoscopului.

abecedar s.n. *rar* abc, *reg.* bufară, *înv.* alfavită, azbucovavnă, bucoavnă, bucvari, silabar. *Abecedarul cuprinde primele noțiuni de citire și scriere.*

aberant, -ă adj. **1** (*despre situații, idei, afirmații, manifestări etc. ale oamenilor*) absurd, elucubrant, ilogic, incoherent, irațional, nelogic, nerational, stupid. *În contextul discuției, afirmația lui este aberantă.* **2** (*despre modul de exprimare a cuiva, despre scrieri, texte etc.*) defectuos, eronat, fals, greșit, impropriu, incorrect, necorect, prost, rău, viciat, vicios, *înv. și pop.* smintit, *înv.* eroniu, *fig.* barbar, stricat. *Exprimarea lui în română este aberantă.* **3** (*biol.; despre genuri, specii etc.*) denaturat.

aberantă s.f. (*adesea constr. cu vb. „a spune”, „a afirma”, „a asculta”, „a crede”*) aberație, abnormitate, absurditate, aiureală, bazaconie, elucubrație, enormitate, fantasmagorie, inerție, paradox, prostie, stupiditate, stupizenie, tămpenie, *rar* parigorie, *reg.* lozeală, *înv.* căciorie, *fig.* monstruozitate.

aberaté s.f. **1** (*adesea constr. cu vb. „a spune”, „a afirma”, „a asculta”, „a crede”*) aberanță, abnormitate, absurditate, aiureală, bazaconie, elucubrație, enormitate, fantasmagorie, inerție, paradox, prostie, stupiditate, stupizenie,

*tămpenie, *rar* parigorie, *reg.* lozeală, *înv.* căciorie, *fig.* monstruozitate.*

Cei de față au ascultat enervați aberațiile pe care le-a susținut. **2** (*optic., med.*) **aberație vizuală** = astigmatism. *Un bolnav care are*

aberație vizuală percepă imaginile deformate. **3** (*med.*) **aberație cromozomială** = aberație genetică. *Aberația cromozomială este o anomalie care privește numărul sau structura normală a cromozomilor; aberație genetică = aberație cromozomială.* **4** (*fiz.*) **aberație cromatică** = cromatism.

abhorá vb. I. tr. (*rar; compl. indică oameni, manifestări, creații etc. ale lor sau lucruri, situații, stări etc.*) v. Detesta. Ură.

abiá adv. **1** (*modal*) anevoie, anevoios, dificil, greoi, greu. *Abia se mișcă fără baston.* **2** (*modal*) dacă. *Apa abia îi ajungea la genunchi.*

3 (*temporal*) doar, numai, tocmai, *reg.* taman. *Au trecut abia doi ani de la căsătorie.*

4 (*consec./final*) bărem¹, doar, măcar. *Alegăru puțin, abia te vei mai incălzii!* **abietacée** s.f. (*bot.*) abietine, pinacee. *Molidul face parte din familia abietaceelor.* **abietin** s.n. (*bot.*) coniferină. *Abietinul se extrage din lemnul de brad.* **abietineé** s.f. (*bot.*) abietacee, pinacee. **abil**, -ă adj. **1** (*despre oameni*) destoinic, destept, dibaci, industrios, ingenios, icsusit, istet, îndemnăt, măiestru, priceput, *divr.* dexter, *rar* temeinic, *înv. și pop.* meșteșugos, *pop. și fam.* bun de mâna, *pop.* mehenghi, meșter, *înv. și reg.* pricopsit, prințaci, *reg.* desholt, îndemnăt, îndemnăos, pocăzit, sconat, vârlav, *înv.* meșteșugare, meșteșugaș, practic, practicos, practisit, *fig.; fam.* breaz. *Este un vânător abil.* **2** (*despre oameni*) descurcăret, *fam.* afurisit, *reg.* desholt. *Comerciantul abil știe să facă profit din orice.* **3** (*despre oameni*) şiret¹, şmecher, viclean, *pop.* mehenghi, *fam.* deștept, meseriaş, *înv.* meșteșugos, *arg.* cioran, jampariu. *Nu a fost acceptat ca partener de afaceri pentru că era cunoscut ca o persoană cam*

preaabilă. **4** (despre acțiuni, manifestări etc. ale oamenilor) ingenios, inventiv, îscusit, subtil. A făcut o mișcare abilă pentru a căștiga partida de șah.

abilitățib. I. tr. (*jur.; compl. indică oameni*) a andosă, a autoriza, a delega, a împuternici, a investi, *înv.* a îsprăvnici, a mirui¹, a slobozi, a volnici. *Și-a abilitat fiica să încaseze contravaloarea cecului.*

abilitate s.f. **1** destoinicie, dexteritate, dibacie, ingeniozitate, îscusință, ișteție, iștejime, îndemânare, manualitate, practică (*v. practic*), pricere, știință, talent, ușurință, *divr.* perieț, *rar* îndemânăție, târie, trezie, *pop.* meșteșug, meșteșugire, *înv. și reg.* meșterie, *reg.* pricupeție, *înv.* dăscălie, îscuseală, îscusie, îscusire, marafet, nimeraleă, nimerie, politichie, pricepătură, *grec.; inv.* perilipsis, piotimie, *fig.; pop.* apucătură. *Admirăabilitatea chirurgului în mâinile bisturiului.* **2** artificiu, stratagemă, subterfugiu, şiretenie¹, şiretelic, şmecherie, tertip, truc, viclenie, vicleșug, vulpenie, *divr.* astuție, *rar* şirete, *pop. și fam.* cărcoteală, *fam.* chichită, chitibus, înginerie, merchez, moftologie, politică, sicană, spil, *fam.; peior.* finețu (v. *finețe*), *reg.* cărciog, ceapcână, marghiolă, mîcunătană, solomonie, şuleauca, tărășenie, teșmec, teșmecherie, *reg.; peior.* cărciogărie, *înv.* ceapă, ceapucluc, marafet, măiestrie, pierzătură, strataghemă, *turc.; inv.* ischiuzarlăc, ischiuzarlar, tertipat, *fig.* cal troian, calul troian (v. *cal*), învărtitură, manej, *fig.; pop. și fam.* şurubărie, *fig.; pop.* apucătură, *fig.; fam.* manevră, slalom, şurub, *fig.; peior.* nașinărie, *arg.* iordan. *Comerçantul, pentru a avea profit mai mare, a recurs la abilității care nu-l onorează.* **II** (*concr.; jur.* andosament, andosare, delegație, împuternicire, mandat, procură, *înv.* procurăție, vechilac, vechile, vechilimea, *grec.; inv.* plirexusiotă. *Are abilitate de a-l reprezenta în proces.*

abioseston s.n. (*biol.*) seston abiotic, tripton. Abiosestonul reprezintă ansamblul componentelor moarte dintr-un seston.

abis s.n. (*geomorf.*) adânc, genuin, prăpastie, *rar* noian, *pop.* hău¹, *înv. și reg.* prăpăstenie, stârnină, târm, *reg.* beucă, corhol, giudunie, prăval, risipitură, stană, stănet, stâncă, tipiș, *înv.* beznă, fărăfund, precipițiu, *înv.* Dincolo de creasta muntelui urma abisul.

abitir adit. (la *compar.*, precedat de „mai”; *pop. și fam.*) *pop. și fam.* dihai. Băiatul treabă mai abitir ca o fată.

abject, -ă adj. **1** (despre oameni) infam, joscic, mârșav, mișel, mizerabil, nedemn, nelegiuit, nemernic, netrebnic, păcătos, periculos, scelerat, ticălos, ultim, *înv. și pop.* enetic, nebun, *pop. și fam.* parșiv, *pop.* becișnic, rău, *înv. și reg.* ticăit², *reg.* bedăș, cotăzit, hârlav, pălavatic, pângar, proclat, *înv.* fărădelege, fărălegiuitor, nimerit, nimicit, ocărăt, răutățit, vil, *fig.* infect, lamentabil, murdar, negru, sordid, *fig.; livr.* reptilian. *Prin fapta sa s-a dovedit a fi un om abject.* **2** (despre fapte, manifestări, acțiuni etc. ale oamenilor) infam, joscic, mârșav, mișel, mizerabil, nedemn, nelegiuit, nemernic,

netrebnic, rușinos, scelerat, ticălos, turpid, divr., ignobil, sacrileg, *înv. și pop.* scârnav, *pop. și fam.* parșiv, reg., chiohânos, cotăzit, hârlav, *înv.* blestemățesc, fărădelege, ocărăt, scârbavnic, scârbelnic, scârbit, verigas, verigășos, *fig.* infect, murdar, sordid, *fig.; rar* lamentabil, *fig.; pop. și fam.* spurcat². *A recurs la cele mai abiecte manipulări.*

abjecție s.f. abominăție, fărădelege, infamie, joscicie, mârșavie, mișelie, neleguire, nemernicie, netrebnicie, păcătoșenie, păcătoșie, scelerate, scelerăție, ticăloșenie, ticăloșie, turpiditate, turpitudine, divr., ignominie, indignitate, *înv. și pop.* rău, urgie, *pop. și fam.* blestemăție, parșenie, *pop.* becișnicie, *reg.* mârșavenie, *înv.* bazaconie, blestemăciune, diavolie, mișelătate, nebunie, neștiință, neștiut¹, neștiutură, păcătuință, păgânătate, păgânie, răutate, verigășie, *fran.; rar* platitudine, *fran.; înv.* vilenie, *turc.; înv.* răzile, *fig.* murdarie, *fig.; pop.* scârnăvie, spurcașciune, *fig.; înv. și reg.* timă, *fig.; înv.* necurat, necurăție, necurățire, nimicire. *Pentru bani este capabil de orice abiecție.*

abjudecăv vb. I. tr. (*jur.; compl. indică drepturi, titluri, împuterniciri etc.*) a anula, a suspenda, *fig.; înv. și pop.* a despuia. *Instanța i-a abjudecat chiriașului dreptul de abitație.*

abjudecăre s.f. (*jur.*) anulare, suspendare, *înv.* suspensiune. *Abjudecarea dreptului de locuire în casă a chiriașului a fost hotărâtă în instanță.*

abjudecăt, -ă adj. (*jur.; despre drepturi, titluri, împuterniciri etc.*) anulat, suspendat. **abjură** vb. I. tr. (*compl. indică credințe, noțiuni, doctrine, opinii etc.*) a abandona, a aboli, a se dispansa, a renega, a renunța, a repudia, *înv. și se scărbi*, *fig.; înv. și pop.* a se lepăda. *Tânără și-a abjurat propria religie.*

abjurare s.f. abandonare, abjurăție, abolire, apostazie, renegare, renunțare, repudiere, *fig.; părăsire, fig.; înv. și pop.* lepădare. *A avut de suferit în urma abjurării propriei religii.*

abjurăție s.f. abandonare, abjurare, abolire, apostazie, renegare, renunțare, repudiere, *fig.; părăsire, fig.; înv. și pop.* lepădare.

ablactă vb. I. tr. (*compl. indică sugari*) a întârca, *înv. și reg.* a întirzi. *Și-a ablactat copilul când acesta avea zece luni.*

ablactare s.f. ablactație, întârcare, întârcat¹, sevraj. *Ablactarea s-a făcut când copilul avea zece luni.*

ablactație s.f. ablactare, întârcare, întârcat¹, sevraj.

ablătie s.f. (*chir.*) = ablațione.

ablaționă (ablație) s.f. (*chir.*) exereză, extirpare, scoatere, *rar* extirpație. *S-a internat în spital pentru ablaționă unei tumorii.*

âblaut s.n. (*fon.*) apofonie, alternanță vocalică. *Ablautul se produce între vocalele din tema unui cuvânt.*

ablegă vb. I. tr. (*rar; compl. indică ființe, în special oameni*) v. Trimite.

ablegăt s.m. **1** (în organizarea Bisericii Catolice; adesea determinat prin „papa”) legat¹, nunțiu. *În lipsa sa, papa l-a lăsat în calitate*

de ablegat pe capelanul său. Misiunea ablegătului papal a fost un succes. **2** (ieșit din uz) v. Congresman. Deputat. Parlamentar. **ablepsie** s.f. (*med., med. vet.*) cecitate, orbire, *pop. și fam.* chiorătură, chiorâre, *pop. și orbie, reg.* orbeală, *înv.* nevedere, orbiciune, orbime, orbitură. Ablepsia s-a produs în urma unui accident.

abnegă¹ vb. I. refl. (despre oameni; urmat de determin. în dat.) a se consacra, a se dăru, a se dedă, a se dedică, a se destina, a se devota, a se hărăzi, a se închină, *înv.* a se aplica, a se dedia, a se meni, a se pridădi, a se serbi, a trăi, *grec.; inv.* a se afierosi, *fig.; înv.* a se făgădui, a se logodi. *S-a abnegat cu totul cercetării.*

abnegă² vb. I. tr. (*compl. indică oameni, credințe, opinii etc.*) a nega, a tăgădui, *divr.* a denega. *Și-a abnegat strămoși.*

abnegăre¹ s.f. **1** consacrare, dăruire, dedicare, destiniare, devotare, închinare, *rar* consacrație, *fig.; înv.* logodire. *Pentru ea a fost importantă abnegarea întregii ei vieți cercetării.* **2** abnegăție, dăruire, devotament, *rar* devoție, *înv.* devoțare, devotăjune, jelenie, sadacat. *L-a slujit cu abnegare căt timp i-a fost subaltern.*

abnegăre² s.f. contestare, dezmințire, negare, negație, renegare, tăgădu, tăgăduială, tăgăduire, *divr.* denegare, denegăție. *Abnegarea proprietății religiei este o imprietate.*

abnegăție s.f. **1** abnegare¹, dăruire, devotament, *rar* devoțione, *înv.* devoțare, devotăjune, jelenie, sadacat. **2** jertfire, sacrificiu. *Ceea ce o caracterizează este abnegăția pentru copii.*

abnorm, -ă adj. (despre manifestări, atitudini etc. ale oamenilor) abnormal, nefiresc, nenormal, neobișnuit, suspect, *fam.* dubios, fitos, *înv.* preastrăin, *fig.* deviat. *Are un comportament abnorm.*

abnormalitate s.f. **1** (psih.) abatere, anomalie, anormalitate, deviere, disfuncție, *fig.* derapaj, *fig.; rar* dezordine. *Bolnavul prezintă grave abnormalități de comportament.* **2** (concr.; adesea constr. cu vb. „a spune”, „a afirma”, „a asculta”, „a crede”) aberanță, aberație, absurditate, aiureală, bazaconie, elucubrație, enormitate, fantasmagorie, inepție, paradox, prostie, stupiditate, stupiziene, tâmpenie, *rar* parigorie, *reg.* lozeală, *înv.* căciorie, *fig.* monstruozitate. *Cei de față au ascultat enervați abnormalitățile pe care le-a susținut.*

aboală s.f. (med.; reg.) v. Epilepsie. **abolí** vb. IV. tr. **1** (*jur.; în opoz. cu „a valida”*; despre organe de jurisdicție; compl. indică acte normative, sisteme social-politice, instituții etc.) a abroga, a anula, a desființa, a infirma, a invalida, a suprima, *rar* a rescinde, *pop.* a strica, a sterge, *înv.* a anerișa, a desputernici, a nulifica, a risipi, *fig.; înv.* a surpa. *Sclavia a fost abolită de foarte mult timp.* **2** (compl. indică credințe, noțiuni, doctrine, opinii etc.) a abanda, a abjură, a se dispansa, a renega, a renunța, a repudia, *înv.* a se scărbi, *fig.; înv. și pop.* a se lepăda. *Tânără și-a abolit propria religie.*

abolire s.f. 1 (*jur.*; *în opoz. cu „validare”*) abrogare, abrogărie, anulare, desființare, infirmare, invalidare, suprimare, *rar abolitie*, anulație, *pop.* stergere, *inv.*dezlegare, nulificare. În statele democratice s-a legiferat abolirea *inegalitatii de rasă și de sex*. 2 abandonare, abjurare, abjuratie, apostezie, renegare, renunțare, repudiere, *fig.* părăsire, *fig.* inv. și pop., lepădare. A avut de suferit în urma abolirii propriei religii.

abolit, -ă adj. (*jur.*; *în opoz. cu „validat”*; *despre acte normative, sisteme social-politice, instituții etc.*) abrogat, anulat, desființat, invalidat, înlăturat, suprimat, anulat, nulificat, răsuflat. *Ordonanța abolită avea vicii de formă.*

abolitie s.f. (*jur.*; *in opoz. cu „validare”*; *rar*) v. Aboliire. Abrogare. Abrogăție. Anulare. Desființare. Infirmare. Invalidare. Suprime. **abominabil**, -ă adj. (*despre atitudini, fapte, acțiuni etc. ale oamenilor*) 1 cumplit, cutremurător, feroc, fioros, groaznic, grozav, înfirător, înfricoșător, îngrozitor, însăramătător, macabru, monstruos, odios, oribil, oripant, săngeros, teribil, terifiant, zguduitor, îlîvr., terrific, înv. și pop., rău, înv., oteros, fig., apocalitic. Bărbatul a fost condamnat pentru o crimă abominabilă. 2 detestabil, dezgustător, monstruos, odios, oribil, repugnant, respingător. *Paricidul este o faptă abominabilă.*

abominatie s.f. abjecție, fărădelege, infamie, joscacie, mărsăvie, mișelie, neleguiure, nemernicie, netrebnicie, păcătoșenie, păcătoșie, scleratețe, scleratie, ticăloșenie, ticăloșie, turpitiditate, turpititudine, *livr.*: ignominie, indignitate, *dinv.* și *pop.* rău, urgie, *pop.* și *fam.* blestemătie, parsivenie, *pop.* becișnicie, *reg.* mărsăvenie, *dinv.* bazaconie, blestemăciune, diavolie, mișelătate, neburie, neștiință, neștiut!, neștiutură, păcătuință, pagânătate, pagânie, răutate, verigăsie, *fran.*; ran platitudine, *fran.*; *inv.* vilenie, *turc.*; *inv.* răzileft, *fig.*; murdărie, *fig.*; *pop.* scărnăvie, spurcăciune, *fig.*; *inv.* și *reg.* tină, *fig.*; *inv.* necurat, necurăție, necurățire, nimicire. *Pentru bani este capabil de orice abominatie.*

aboná vb. I. tr., refl. (*compl. indică oameni, instituții etc.; cu determin. introduce prin prep. „la”*) înv. a (se) prenumăra, a se subscrie. S-a abonat copiii la o revistă științifică. S-a abonat la un ziar central.

abonamént s.n. *«înv.»* subscriere. *Și-a
cumpărat abonament la o revistă științifică.*
abonáre s.f. *«înv.»* prenumărare, prenumera-
rie. *Abonarea la revistă pe tot anul nu costă
mult.*

bonát, -ă s.m., s.f., adj. 1 s.m., s.f. *ânv.* prenumerant, subscribent, subscrisitor. *Numărul abonaților la diverse reviste este în creștere.* 2 adj. (*despre oameni, instituții etc.*) *ânv.* renumărat. *Persoanele abonate primesc cu regularitate obiectivul.*

bórd s.n. (*nav.; rar*) v. Abordaj. Abordare.

bordá vb. I. 1 intr. (*nav.; despre nave*) a costa, înv. a ţărmui, a ţărmuri. Vaporul a bordat la Constanţa. 2 tr. (*compl. indică*

probleme, teme științifice etc.) a studia, a trata, fig., a ataca. În cercetarea sa a abordat neologismele din sec. al XIX-lea. **3** tr. (compl. indică lucrări, discuții etc.) a antama, a iniția, a începe. A abordat cu mult curaj un nou proiect de cercetare. **4** tr. (compl. indică conversații, discursuri etc.) a deschide, a inaugura, a începe. A abordat discursul cu câteva considerații despre religie. **II** tr. fig. **1** (compl. indică oameni) fig., a acosta. Deși nu-l cunoștea prea bine, l-a abordat pentru a-i cere unele lămuriri. **2** (compl. indică mai ales femei) fig., a acosta, a agăta, fig.; fam., a pescui, a vâna. Tânără a fost abordată pe stradă de un necunoscut.

abordabil, -ă adj. I 1 (despre tăruri, coaste etc.) accesibil, acostabil, înv. apropiabil. Vaporul a acostat ușor pentru că târmul este abordabil. 2 (despre locuri, drumuri etc.) accesibil, practicabil, înv. și pop. lesnicios, *sam.* ușor, înv. apropiabil. Drumul spre cabană este abordabil. II fig. 1 (despre oameni sau despre firea lor) comunicativ, expansiv, extravertit, jovial, prietenos, sociabil, volubil, *fig.* accesibil, deschis, *fig.; reg.* văratic. Îi plac oamenii abordabil, care stălească cu ușurință relația cu cei din jur. 2 (despre enunțuri, texte etc.) inteligeabil, *fig.* accesibil. Frazarea este ușor abordabilă. 3 *fig.* accesibil. Cultura este abordabilă celor interesați.

abordaj s.n. (nav.) 1 abordare, acostare, răzbunare. 2 coliziune. Abordajul navei s-a făcut cu greutate. 3 inevitabil.

abordare s.f. **I** (nav.) abordaj, acostare, război, abord. Se pregăteau pentru abordarea navei. **2** studiere, tratare, *fig.* atacare. Abordarea neologismelor din sec. al XIX-lea este o prioritate în cercetarea sa. **3** inițiere, începere. Abordarea unui nou proiect de cercetare - a făcut cu mult curaj. **4** deschidere, inaugurare, începere. A făcut căteva considerații despre religie la abordarea discursului. **II** fig., *fig.* acostare, agățare, agățat¹, *fig.; fam.* pescuire, vânare. Abordarea unei tinere pe trădă este neprotocolară.

bordat, -ă adj. 1 (nav.; despre nave) acostat.
Vaporul abordat este sub pavilion grecesc.

borigén, -ă adj., s.m., s.f. 1 adj. (despre oameni, mai ales despre femei) fig., acostat, agățat². Tânără abordată s-a rătăcit revoltată de gestul necunoscutului.

ameni, populații etc.) autohton, băstinaș, antropic, indigen, neaos, pământean, vernalular, (pop.) pământesc, (reg.) truncaș, (inv.) pământenes, (turc., inv.) ierlu. Multe populații aborigene americane au fost distruse de onchistadori. 2 s.m., s.f. autohton, băstinaș, indigen, pământean, pământeancă, (inv. și reg.) moșnean, moștean, (reg.) moșneag, moștenitor, (inv.) moșneancă, ţaran. Aborigenii își păstrează tradițiile naționale.

abortiv, -a adj., s.n. 1 adj. (biol., med.) prematur. A născut un făt **abortiv**. 2 adj., s.n. (farm.) emenagog. Medicamentele abortive sunt riscante.

oracadaránt, -ă adj. 1 (despre oameni
u despre atitudini, manifestări ale lor; despre

situății, stări etc.) aiurea, aiurit,izar, ciudat, curios, excentric, extravagant, fantasmagoric, fantezist, funambulesc, inexplicabil, insolit, interesant, îndrăzneț, năstrușnic, nebun, neobișnuit, original, paradoxal, pitoresc, singular, straniu, *divr.* fantasc, *astăzi* rar problematic, *rar* străin, *pop.* pidosnic, pocit², poznăs, *fam.* sanchiu, ușchit, vampos, *reg.* bengos, benguț, deșanjat, poznit, *sod*, *inv.* ciudit, ciudos, minunat, *grec.*; *inv.* paraxin, *engl.* fancy, *fig.* exotic, lunatic, *fig.*; *fam.* fistichiu, întors², pembe, sucit², trăsnit², *fig.*; *inv.* exorbitant. Ideea de a purta fraclă o petrecere banală a fost abracadabrantă. **2** (*despre exprimare, fraze etc.*) v. încurată, *fig.* împiedicat, încâlcit, intortocheat, sucit². *Exprimarea abracadabrantă* săcea scrisoarea de neînteleas.

abrahie s.f. (med.) lipobrahie. Abrahia este o malformație congenitală, caracterizată prin lipsa bratelor.

abri - **aciocelie** s.f. (med.) acefalobrahie, acefalochirie. Abriocelie este absența congenitală a brațelor și a capului fătului.

Nábadáios. Náravaş. Náravít. **2** (*despre păment*) v. Aprig. Barbar. Brutal. Brutal. Câinos. Crâncen. Crud. Crunt. Cumplit. Feroce. Fioros. Hain. Inclement. Inuman. Inversunat. Necrător. Neierător. Neimbălit. Neinduplecat. Neindurat. Neindurător. Nemilos. Neomenos. Neuman. Râu. Sâlbatic. Sângeros. Tiran. Violent. **3** (*despre acțiuni*,

apte, proiecte, intenții etc. ale oamenilor
Eșuat. Neizbutit. Nereușit. Ratat. II adv.
modal v. Aprig. Barbar. Brutal. Câinios.
Crâncen. Crud. Crunt. Cumplit. Feroce.
Fioros. Hain. Inuman. Înversnat. Necruțător.
Neiertător. Neîmblânzit. Neîndupăcat.
Neîndurat. Neîndurător. Nemilos. Neomenos.
Neuman. Rău. Sălbatic. Sângeros. Violent.
brazáre s.f. (*tehn.*) abraziune, atrăjune.
brazíune s.f. 1 (*tehn.*) abrazare, atrăjune.
Corpul metalic a fost prelucrat prin abraziune.
(geomorf., geol.) corozione, erodare, erozi-
ne. Tărâmurile s-au surpat din cauza abrazi-

nii provocate de valuri. 3 (geomorf., geol.) rodare, eroziune, roadere, săpare, spălare, roire. Abraziunea unui teren în pantă este provocată de torrenti sau de ploi.

breacție s.f. (psih.) catharsis. Abreacția este o formă de psihoterapie.
breviá vb. I. tr. (compl. indică cuvinte, sluri etc.) a prescurta, a scurta. A abreviat

breviát, -ă adj. (despre cuvinte, titluri etc.)

rescurtat, scurtat. În lucrare se utilizează
slurile abreviate ale cărților din bibliografie.
previatură s.f. (german.) v. Abreviație.
abreviere Prescurtare Scurtare

previătie s.f. abreviere, prescurtare, scurte, *«german.»* abreviatură

previére s.f. abreviație, prescurtare, scurta-
‘german.’ abreviatură. *Dictionarul are o*

prórogă vb. I. tr. (*jur.*; în opoz. cu „*a valida*”; spre organe de jurisdicție; compl. indică te normative, sisteme social-politice institu-